

N:o 14.

Ank. till Riksd. kansli den 28 februari 1907, kl. 12 midd.

Utlåtande, i anledning af väckt motion om ändring af 22 § förordningen angående försäljning af vin och öl.

I en inom Andra Kammaren väckt, till lagutskottet hänvisad motion, n:o 127, har herr *J. J. Byström* jämte fyrtio andra ledamöter af kammaren anfört:

»I kungl. förordningen angående försäljning af vin och öl den 9 juni 1905 förekommer i § 22 följande bestämmelse:

»Vin eller öl må icke å utskänknings- eller annat försäljningsställe försäljas senare å dag än klockan tio på aftonen i stad och klockan åtta på aftonen å landet; ägande Konungens befallningshafvande att, därest särskilda omständigheter föranleda behof af försäljningstidens inskränkning eller utsträckning, därom förordna.»

På grund af detta stadgande hade länsstyrelsen i Värmland utfärdat vissa inskränkande bestämmelser i utskänkningstiden för såväl länets städer som för länets landsbygd. Ölhandteringens målsmän klagade häröfver, och Kungl. Maj:t upphäufde i det närmaste länsstyrelsens inskränkande bestämmelser. Efter skrivelser, som varit tillgängliga i vederbörande statsdepartement, må först meddelas följande sammandrag af ärendets handläggning:

Konungens befallningshafvande i Värmlands län hade på hösten 1905 från magistraterna i Karlstad, Kristinehamn och Filipstad infordrat utlåtande och förslag rörande inskränkningar i eljest tillåten utskänkning eller försäljning af vin och öl, som syntes behöfliga.

Bih. till Riksd. Prot. 1907. 7 Saml. 12 Häft. (N:o 14.)

Magistraten i *Karlstad* hade anført, att hvad först anginge försäljningsställena för öl, Karlstads och Våxnäs samt Färjestads bryggeriaktiebolag måtte förbjudas att sälja öl andra tider under hvardagar än från kl. 9 f. m. till kl. 5 e. m. samt dagar före sabbat kl. 9 f. m. till kl. 2 e. m. För utskänkningsställena föreslogs stängningstiden till kl. 7 e. m. under hvardagar och till kl. 2 dagar före sabbat. Under torgdagar borde gälla bestämmelserna som för lördagar och dagar före helgdag. För de bättre utskänkningsställena, där måltider intagas, skulle öl få serveras till maten intill kl. 6 e. m., men ölserveringen utom till mat borde upphöra kl. 2 under lördagar, dagar före helgdag samt torgdagar.

Magistraten i *Kristinehamn* hade ej ansett, att några omständigheter, som kunde påkalla inskränkningar i ölhandeln utöfver de redan föreskrifna, förelågo.

Magistraten i *Filipstad* förordade, att stängningstiden bestämdes till kl. 8 e. m. under tiden 1 okt.—1 maj samt till kl. 9 e. m. öfriga tider af året och för dagar före sön- och helgdagar kl. 5 e. m. Magistraten önskade ha rätt att i de fall, som omförmälas i 31 § maltdrycksförordningen, få meddela nödiga förbud eller inskränka ölhandeln efter behof.

Förut hade stängningstiden i Karlstad varit fastställd till kl. 7 e. m. 1 okt.—1 april och kl. 8 e. m. öfriga tider af året, i Kristinehamn kl. 5 e. m. före sabbat och kl. 8 e. m. andra dagar, och i Filipstad gällde samma bestämmelser som för Kristinehamn, hvarjämte magistraten i förstnämnda stad hade rätt att göra inskränkningar enligt 31 §.

Från 2,400 personer ur skilda samhällsklasser i Karlstad hade inkommit en petition till Konungens befallningshafvande med begäran, att för ölhandeln måtte bestämmas försäljningstider från kl. 9 f. m. till kl. 7 e. m. samt för lördagar och helgdagsaftnar och torgdag samt dagar före torgdagar kl. 9—2, för måndagar och dagar efter helgdag från kl. 12 midd. till 7 e. m.

»Då det måste anses önskvärdt och lämpligt, att uti hithörande händelsen meddelas likartade bestämmelser för samtliga städer — helst *skilda förhållanden* icke synts påkalla annan anordning», fann Konungens befallningshafvande med stöd af 22 § lagen angående försäljning af vin och öl den 9 juni 1905 skäligen föreskrifva både för afhämtnings- och utskänkningsställena, att i nämnda städer försäljning af vin och öl får pågå under tiden mellan kl. 9 f. m. och 2 e. m. under torgdag och dag före sön- och helgdag samt från kl. 9 f. m. till 7 e. m. andra dagar utom söndagar och helgdagar. Härjämte beslöts, att vid de af länets hushållningssällskap anordnade marknader all ölförsäljning förbjödes å dagar under och näst före marknaderna efter kl. 2 e. m. Detta beslut fattades den 9 januari 1906.

De personer och bolag, som härigenom fingo sina rättigheter inskränkta, klagade hos Kungl. Maj:t, som nu infortrade förklaring af Konungens befallningshafvande med utlåtande af magistraterna. Klagandenas påstående framgår af nedanstående. Konungens befallningshafvande framhöll såsom »särskilda omständigheter» det »beklagliga faktum, att superiet på ett oroväckande sätt tilltagit» i Karlstad. Af vederbörande åklagare hade inhämtats, att under nästlidet år vid rådhusrätten därstädes voro för fylleri — ofta i förening med oljud, förargelseväckande beteende, ofredande af mötande personer, misshandel, våldsamt motstånd mot polis eller annat dylikt — åtalade icke mindre än 1,077 personer. Af den förut åberopade petitionen framginge också liksom af de sorgliga erfarenheter barnavårdsnämnden gjort rörande ölets inverkningar på hemmen och dessas depravering i alla afseenden, att ölhandeln vore till skada. Dessa omständigheter fann Konungens befallningshafvande påkalla särskilda åtgärder. Ölet hade genom sin relativa prisbillighet inträngt i familjerna och blifvit en verklig fara. Dessutom anfördes, att arbetet i verkstäderna och fabrikerna i Karlstad dagar före sön- och helgdagar avslutas kl. 2 e. m. och att fylleriförseelserna under dessa dagar äro proportionsvis flera än andra dagar; de ha uppgått till ett antal af 345 å dessa dagar, under det att öfriga dagar förekommit 621 och å sön- och helgdagar 111. Gentemot klagandenas påstående, att inga »särskilda omständigheter» förekommit, anfördes detta. Det är för att minska dryckenskapen och det onda, den medför, Konungens befallningshafvande fattat sitt beslut, och ändamålet har ej kunnat vinnas på annat sätt.

Beträffande bryggarnes påstående i klagoskrifterna, att Konungens befallningshafvande genom dessa beslutade restriktioner skadat deras näring, säger Konungens befallningshafvande, att den enskilda näringen måste stå tillbaka för det allmännas intressen, och att i allt fall klagandena icke visat, att samma inskränkningar kunnat medföra sådan menlig verkan, som de påstått.

Klagandenas påstående, att ölet är hufvudsakligen en hushållsdryck, anser Konungens befallningshafvande vara oriktigt, men erkänner, att det äger stor användning för hushållet. Men i sådant hänseende äro de gjorda inskränkningarna utan betydelse, enär bryggerierna ha rätt att kringföra öl på rekvisition.

Magistraten i Karlstad hade i sitt utlåtande med anledning af klagomålen uttalat sin stora tillfredsställelse med Konungens befallningshafvandes beslut och påvisat behovet af detsamma hvad residensstaden anginge.

Magistraten i Kristinehamn hade ej kunnat finna den rätta meningen i Konungens befallningshafvandes bestämmelse om »kungjorda torgdagar» och

vidhöll sina förut gjorda påståenden om obehöfligheten af restriktionerna. Konungens befallningshafvande ansåg emellertid, att ordet »torgdag» är klart genom 31 §, och ordet »kungjord» anser den ej kunna försvåra tolkningen. Förhållandena i Kristinehamn torde ej vara så svåra som i Karlstad, men af fylleristatistiken framginge dock, att äfven där fylleriförseelserna varit flera under dagar före sön- och helgdagar. Förhållandena äro ganska likartade i de olika städerna.

Äfven magistraten i Filipstad vidhåller sitt afstyrkande utlåtande. Konungens befallningshafvande hänvisar beträffande denna stad till sina förut afgifna förklaringar angående Karlstad och Kristinehamn och vidhåller sin uppfattning, att inskränkningarna varit af behovet påkallade samt att de afsett befrämjande af nykterhet.

För *landsbygden* hade Konungens befallningshafvande vidtagit liknande åtgärder som för städerna *före* beslutets fattande. Från kronofogdarna hade begärts utlåtande med stöd af 31 § i vin- och ölförordningen samt förslag rörande de inskränkningar, som i nämnda paragraf omnämnas.

Kronofogden i *Mellansysslets* fögderi afstyrkte alla inskränkningar, likaså kronofogdarna i *Öster- och Södersysslets* fögderier. Kronofogden i *Älfdals* fögderi finner ingen annan inskränkning behöflig, än att bryggeri-aktiebolaget Svea i Filipstad bör förbjudas att sälja öl under bevärings-samlingar. Kronofogden i *Fryksdals* fögderi föreslår inskränkningar för torgdagar och bevärings-samlingar och likaså kronofogden i *Nordmarks* fögderi. *Jösse* fögderis kronofogde finner det behöfligt att inskränka försäljningstiden för Charlottenbergs bryggeri och förbjuda försäljning skärtorsdagen.

Konungens befallningshafvande beslöt den 11 januari 1906, efter föredragning af dessa utlåtanden, att utfärda allmän kungörelse, hvarigenom all ölförsäljning på länets landsbygd, under det beväringsmanskap på marsch till eller ifrån vapenöfning passerar försäljningsställena, samt under dag för inskrifning eller mönstring af värnpliktige inom 0,2 mils afstånd från samlingsplatsen förbjödes. Efter kl. 3 e. m. under marknad och torgdag förbjöds all försäljning och efter kl. 2 e. m. dagar före sabbat. Vid Charlottenberg skulle all försäljning under skärtorsdagen vara förbjuden (med hänsyn till norsk helgdag). För köpingarna *Arvika* och *Seffle* utfärdades samma bestämmelser som för den öfriga landsbygden med undantag för därvarande bättre hotell, Stadshotellet i Arvika och Hotell Royal i Seffle, som ägde rätt att servera öl i samband med mat vid måltider åt spisande gäster.

Bryggerierna klagade, likaså andra rättighetsinnehafvare. Från länsstyrelsen infordrade förklaringar hänvisade till uttalandena angående städerna och till länsmännens uttalanden om allmän belåtenhet med den nya förordningen. Kronofogdarna vidhålla i en del fall sina förut gjorda afstyrkande yttranden, men andra hänvisa till länsmännens uttalanden. Kommunalnämnden i Arvika afstyrker på det bestämdaste bifall till klagomålen.

Kungl. Maj:t har ej motiverat sitt beslut om bifall till klagandens yrkanden på annat sätt, än som framgår af resolutionerna, som, med utslutning af »referatet», ha följande lydelse:

1) (*ang. städerna*): — — — »Enär med afseende å hvad i målet förekommit sådana särskilda omständigheter icke synas hafva förelegat, som föranledde behof af de inskränkningar i tiden för ölförsäljningen i nämnda städer, som föreskrifvits i punkterna (om sön- och helgdagsaftnar och torgdagar) upphävas — — —»

Beträffande förbud för Våxnäs bryggeri att från tillverkningsställe i Karlstad under höstmarknaderna samt å dagar före marknaden efter kl. 2 e. m. försälja öl fastställas dessa bestämmelser.

2) *För landsbygdens* vidkommande upphäfdes Konungens befallningshafvandes beslut utom rörande skärtorsdagen i Charlottenberg och beväringsamlingsdagar.

Kungl. Maj:ts beslut i denna fråga har landet rundt framkallat många och delvis skarpa omdömen både på offentliga möten och i tidningar.

Såsom ett exempel på en stor del nykterhetsvänners mening i denna sak anföra vi följande uttalande, som är gjordt af Nykterhetsfolkets Samarbetsbyrå, hvilken består af ordförandena och sekreterarne i landets större nykterhetssamfund:

»Nykterhetsfolkets Samarbetsbyrå finner för sin del, att hinder ej bort möta för regeringen att stadfästa Konungens befallningshafvandes i Värmland beslut i förevarande fall. Ty lagens såväl anda som bokstaf synes oss kunna gifva stöd afven åt den uppfattning, Konungens befallningshafvande tillämpade. Då nu emellertid § 22 i lagen angående försäljning af öl och vin af den 9 juni 1905 genom regeringens tolkning erhållit sådan innebörd, som af beslutet framgår, finner Samarbetsbyrån högst nödigt, att ändring af denna lag sker, och då i sådan riktning, att Konungens befallningshafvandes rätt att, där detta ämbete så pröfvar nyttigt, för ett helt län utfärda *inskränkande* bestämmelser klart och oförtydbart i lagen uttalas, *men att* i öfrigt kommunerna själfva böra få slutgiltigt afgöra, om och — där sådan tillåtelse lämnas — under hvilka tider och villkor ölförsäljning får inom kommuns område förekomma.»

I vida kretsar för öfrigt har man beklagat, att lagen är sådan, att regeringen måst i förevarande fall handla så som den gjort. Men när så är förhållandet, har man sagt, bör icke regeringen klandras därför, utan lagen bör ändras därhän, att ett åtgörande sådant som länsstyrelsens i Karlstad i hithörande fråga må kunna ha fullt lagligt stöd för sig.

Detta anse vi kunna ske genom ett så lydande tillägg i den åsyftade förordningens 22 §: »Och må förordnande om inskränkning kunna ske för särskild stad eller samtliga städer i länet, för viss del af länets landsbygd eller för denna landsbygd i dess helhet.»

Det är otvifvelaktigt, att det skulle bidraga till nykterheten och verka till gagn för vårt folk, om lagen blefve ändrad i antydd riktning.

På grund af hvad vi nu anfört, få vi föreslå, att Riksdagen måtte besluta, att § 22 mom. 1 i kungl. förordningen angående försäljning af vin och öl den 9 juni 1905 må få följande lydelse:

»Vin eller öl må icke å utskänkings- eller annat försäljningsställe försäljas senare å dag än klockan tio på aftonen i stad och klockan åtta på aftonen å landet, ägande Konungens befallningshafvande att, där särskilda omständigheter föranleda behof af försäljningstidens inskränkning eller utsträckning, därom förordna, och må förordnande om inskränkning kunna ske för särskild stad eller samtliga städer i länet, för viss del af länets landsbygd eller för denna landsbygd i dess helhet.»

Enligt utskottets uppfattning är Konungens befallningshafvande redan enligt 22 § i förordningen angående försäljning af vin och öl berättigad att, där särskilda omständigheter föranleda behof af försäljningstidens inskränkning eller utsträckning utöfver hvad i §:n är stadgadt, för särskild stad eller samtliga städer i länet, för viss del af länets landsbygd eller för denna landsbygd i dess helhet därom förordna. Vid sådant förhållande och då genom Kungl. Maj:ts i motionen omförmälda beslut icke kan anses vara uttalad någon emot denna uppfattning stridande mening, hemställer utskottet,

att förevarande motion ej må till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 28 februari 1907.

På lagutskottets vägnar:

C. A. SJÖCRONA.